

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-наукова програма: Теорія, історія української мови та компаративістика

НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ: Слов'янська (болгарська) мова

1. Нормативні навчальні дисципліни та практика.

1.1. Нормативні навчальні дисципліни.

ВИКЛАДАЧ: Антонова Ольга Олександрівна, старший викладач.

E-mail: o.antonova@ukma.edu.ua

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 5 кредитів ECTS

Заняття в аудиторії: 50 год (25 практичних занять по 2 академічні години)

Самостійна робота слухачів курсу: 100 год.

Форма підсумкового оцінювання: залік.

АНОТАЦІЯ

Курс «Сучасна слов'янська мова (болгарська)» призначений для магістрантів-україністів, які здатні самостійно систематизувати й структурувати мовний матеріал, обізнані в лінгвістичній термінології однієї або більше іноземних мов, мають навички наукового аналізу і синтезу.

Програмою курсу передбачено: розгляд системи сучасної болгарської мови, тренування навичок мовного аналізу з метою самостійного виявлення особливостей болгарської мови, тренування навичок пошуку інформації про історію мови, набуття вмінь гармонізації та синхронізації мовного аналізу із контекстом історичних подій.

Вивчення сучасної болгарської мови у порівняльному аспекті з українською мовою, класичними (латинською, давньогрецькою й старослов'янською) мовами та мовами слов'янської групи формує й закріплює необхідні навички майбутніх фахівців-філологів оперування фактами мов, що належать до різних груп і використовувати ці компетенції під час досліджень теоретичного, аналітичного та практичного спрямування.

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ:

Мета курсу – ознайомити магістрантів-філологів із особливостями системи болгарської мови шляхом формування навиків читання, перекладу, граматичного та фонетичного аналізу текстів, що належать до художнього та наукового стилів сучасної болгарської мови, сформуванню вміння досліджувати лінгвістичні явища в різних аспектах, з використанням різних методів, а також виробити навички презентації результатів дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
ПРН-2. Упевнено володіти державною та іноземною слов'янською (болгарською) мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.	Письмові завдання з перекладу текстів художнього, публіцистичного і наукового стилів. Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях (практичні заняття 21-24).	Завдання для поточного контролю (практичні 1-25) Дослідницький проект на одну з тем, що стосуються тенденцій розвитку лексичної системи сучасної болгарської мови. Презентація проекту на заключному

		семінарі «Лексичне багатство сучасної болгарської мови у порівнянні з українською мовою і мовами слов'янської гупи». (семінар)
ПРН-3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в галузі сучасного слов'янського мовознавства.	Аудіювання відеотекстів (практичні заняття 21-24). Індивідуальні завдання (1-10)	Поточний контроль (практичні заняття 21-24)
ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби болгарської мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.	Письмові завдання з перекладу болгарських текстів (практичне 28). Метод пошуку й вибірки в ході приготування дослідницького проекту (реферату) і підготовка презентації зазначеного проекту до семінару «Лексичне багатство сучасної болгарської мови у порівнянні з українською мовою і мовами слов'янської групи» (практичне 27).	Поточний контроль. Контрольний тест (практичне 28). Дослідницький проект і презентація (практичне 27)
ПРН-8. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.	Індивідуальна робота. Дослідницький проект.	Поточний контроль. Індивідуальна творча робота 1 (презентація). Письмова індивідуальна робота з аудіювання тексту. Контрольна робота.
ПРН-9. Збирати й систематизувати мовні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів болгарської мови	Практичні завдання 1-10 і презентація на заняттях (індивідуальні відповіді).	Поточний контроль.
ПРН-10. Здійснювати науковий аналіз мовного й мовленнєвого інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.	Аудіювання відеотекстів і групове обговорення на практичних заняттях (заняття 21-24).	Поточний контроль.
ПРН-13. Створювати й аналізувати тексти стилів та жанрів, що відповідають рівню А1 володіння болгарською.	Індивідуальні завдання на заняттях 1-28.	Поточний контроль. Контрольний тест.
ПРН-14. Обирати оптимальні	Дослідницький проект.	Підсумовуючий

дослідницькі підходи й методи для аналізу матеріалу болгарської мови.	Обговорення доповідей колег.	семінар
ПРН-15. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з галузі сучасного слов'янського мовознавства для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.	Індивідуальні завдання.	Поточний контроль.
ПРН-16. Планувати, організувати, здійснювати і презентувати дослідження в галузі слов'янського мовознавства.	Дослідницький проект (самостійна робота). Доповідь на семінарі.	Поточний контроль Підсумовуючий семінар
ПРН-17. Презентувати результати свого дослідження науковій спільноті в наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.	Виконання й презентація дослідницького проекту	

Вступне слово

Вивчення системи болгарської мови спрямоване на поглиблення лінгвістичної ерудиції, формування навичок критичного аналізу, що реалізовується у систематизації фактичного матеріалу та опрацюванні фахової наукової літератури українською та болгарською мовами.

Увага приділятиметься й вдосконаленню комунікативної компетенції у колі наукової спільноти, вмінню аргументовано, логічно та виразно формулювати думки. Важливою складовою є укладання та презентація власного дослідницького проекту із залученням матеріалу одного з рівнів системи болгарської мови, які розглядаються протягом курсу.

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин
	I триместр	
Практичне 1	<p>Розвиток болгарської мови у контексті історичних подій. Особливості звукової системи болгарської мови</p> <ol style="list-style-type: none"> Балканський мовний союз. Болгарська азбука. Букви і звуки. Вимова голосних і приголосних. Наголос. Особові займенники і дієслово съм. Конструкція: <i>Какво е това? Предлози с/със, в/във.</i> Календар. Формули знайомства, вирази згоди, незгоди. Подяка і запрошення. <p>Індивідуальна робота: повідомлення на теми що стосуються спільності і відмінності рис мовних систем, що входять до балканського мовного союзу.</p>	2 год.

Практичне 2	<p>Дієслово съм (бути) у питальних та розповідних реченнях</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дієслово <i>сьм</i> у питальних конструкціях. 2. Питання з часткою <i>ли</i> (питання так/ні). 3. Питальні слова <i>Кой</i> и <i>Какъв? Кой си?</i> 4. Практичні вправи на складання діалогів на теми: <i>Какъв си по професия и по народност? Професии. Специалности. Държави. Националности. Езици.</i> <p>Індивідуальна творча робота (виконане домашнє завдання презентація).</p>	2 год.
Практичні 4-6.	<p>Дієслівна система (особові дієслова, безособові форми і прислівники на позначення місця в просторі)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дієслова та безособові форми <i>имам/нямам. има/няма.</i> 2. Прислівники місця і часу. 3. Третя (А) дієвідміна. 4. Зворотні дієслова. 5. Частки. 6. Значення прийменників. 7. Лексичний мінімум і практикум з опису приміщення і території. <p>Індивідуальна творча робота (виконане домашнє завдання презентація).</p>	4 год.
Практичні 7-8.	<p>Категорії іменних форм</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рід іменників та прикметників. 2. Переголос <i>я/е</i>. Спільні тенденції явища мінливого <i>я</i> в українській і болгарській мовах. 3. Присвійні займенники (повні і короткі форми). 4. Вказівні займенники зі значенням наближеності і віддаленості. 5. Лексична тема: «Мода и облекло. Цветове». <p>Письмова робота з аудіювання відеотексту (аудиторна робота, презентація).</p>	4 год.
Практичні 9-10	<p>Система дієвідмінювання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дієслова I (Е) та II (И) дієвідміни. 2. Модальні дієслова та модальні конструкції. 3. Частка <i>да</i> та її роль у творенні граматичних та синтаксичних конструкцій. 4. Зворотні займенники. 5. Лексична тема «Работен ден». <p>Індивідуальна творча робота на теми Глаголи от I (Е) и II (И) спрежение. Моят работен ден. Училище. Университет. Работа. Уроци по скайп. Работа във виртуално пространство. 2 (презентація).</p>	4 год.
Практичні 11-12.	<p>Членування імен</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система артиклів у болгарській мові (членна форма). 2. Членування іменників. Членні морфемі (родовий аспект). 	4 год.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Члені морфеми чоловічого роду (синтаксичний аспект). 4. Членування прикметників. 5. Присвійні займенники і особливості членування іменників. 6. Лексична тема «Моєто семейство». <p>Письмова робота з аудіювання відеотексту «Забележителности на България» (домашнє завдання).</p>	
Практичні 13-14.	<p>Дієслова і прийменники місця і руху. Означення часу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Числівники. 2. Прийменники місця і руху 3. Дієслова руху. 4. Лексична тема «Пътуване за България» <p>Письмова робота з аудіювання відео на тему «София» (домашнє завдання, презентація).</p>	4 год.
Практичне 15-16.	<p>Категорія виду болгарського дієслова. Майбутній час.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості утворення і вживання дієслів доконаного виду. 2. Майбутній час (способи творення) 3. Майбутній час дієслів доконаного і недоконаного виду. 4. Да-конструкція (складений присудок). 5. Лексична тема «Как да уча български език». <p>Письмова робота на тему «Чужди езици и защо да ги учим? Как трябва да се учи чужд език?»(домашнє завдання, презентація)</p>	4 год.
Практичні 17-18.	<p>Система дієслівних часів у болгарській мові. Аорист.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аорист (значення). 2. Утворення форм аориста (II і III дієвідміни). 3. Утворення форм аориста (I дієвідміна). 4. Зворотні дієслова 5. Категорія дієслівного стану у болгарській мові. 6. Лексична тема «Свободно време. Какво правих в неделя». <p>Письмова робота (граматичні вправи).</p>	4 год.
Практичні 19-20.	<p>Особливості вживання аориста, перфекта і плюсквамперфекта.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дієприкметник (форма активного дієприкметника минулого часу). 2. Творення форм перфекта і плюсквамперфекта 3. Вживання аориста і перфекта у діалогічному мовленні. 4. Означальні, неозначені і заперечні займенники. 5. Рахівна множина іменників чоловічого роду (чоловічоособові і предметні форми). 6. Лексична тема «На митницата». <p>Письмова робота (композиція про події минулого з використанням різних дієслівних форм).</p>	4 год.
Практичні 21-22.	<p>Імперфект. Складносурядні речення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Способи утворення імперфекта. 2. Поєднання дієслівних форм у текстах різних стилів. 3. Складносурядні речення. 4. Сурядні сполучники. 	4 год.

	<p>5. Лексична тема «Університети «Климент Охридски в Софія, університет «Свети Кирил и Методий в Велико-Търново и Националният університет «Києво-Могилянська академія».</p> <p>Письмова робота: «Вищі школи в Україні і в Болгарії».</p> <p>Аудіювання тексту «Історія на університет «Св. Кирил и Методий» з метою визначення часових форм.</p>	
Практичні 23-25.	<p>Спосіб дієслова у болгарській мові</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наказовий спосіб (позитивні і заперечні форми). 2. Умовний спосіб. 3. Переповідний спосіб. 4. Поняття минулого історичного часу. 5. Лексична тема: «Ринок праці у Болгарії». <p>Письмова робота на тему «Корисні поради», презентація».</p> <p>Аудіювання тексту «Пошук праці. Співбесіда».</p>	4 год
Практичне 26	<p>Словотворення у сучасній болгарській мові</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Словотворення в сучасній болгарській мові. 2. Типи словотворення та їх продуктивність. 3. Інтернаціоналізми. 4. Запозичена лексика. <p>Аудиторна робота Аналіз публіцистичного тексту.</p> <p>Повідомлення: «Власні спостереження про відмінність і розбіжність лексики в українській і болгарській мовах» (на прикладі обраної самостійно тематичної групи).</p>	2 год.
Практичні 27-28	<p>Контрольна робота</p> <p>Презентація дослідницького проекту «Лексичне багатство болгарської мови у порівнянні зі словниковим складом української мови»</p>	1 год. 2 год

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Види робіт	Кількість робіт	Максимум балів за 1	Разом
Робота на заняттях	25	1	25
Дослідницький проект(реферат і презентація)	1	20	20
Контрольна (залікова) робота	1	15	15
Виконання завдань (самостійна робота) і	10	4	40

презентація.			
Разом			100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності студента за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до таких критеріїв:

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Активна участь у роботі групи на занятті	1	Можливе відпрацювання у разі своєчасного повідомлення викладача про відсутність з поважних причин.
Пасивна участь	0	
Виконання домашніх вправ, завдань, композиція текстів.	4	Самостійна робота над засвоєнням граматичного матеріалу. Незначна кількість помилок під час презентації виконаних завдань. Творча робота (обсяг 15 речень).
	2	Відсутність одного з завдань
	0	Порушення терміну виконання. Плагіат.
Контрольна робота 3 завдання (3 x 5 б).	15	
Грамотичний аналіз текстів різних стилів (мін. 250 слів). 1. Морфологічний аналіз лексичних одиниць іменних форм фрагменту фахової літератури з мовознавства. 2. Морфологічний аналіз дієслівних форм (фрагмент художнього тексту).		Підставою для зняття балів є наявність значної кількості помилок (більше, ніж 3) у ході виконання завдань з граматики та відсутність навичок, достатніх для виконання творчого завдання.

3. Творче (індивідуальне) завдання		
	9-11	Кількість помилок у тестових завданнях не більше, ніж 3. Більше, ніж 5 помилок у індивідуальному творчому завданні.
	0	Відсутність на контрольному тесті.
Презентація проекту	20	Робота відповідає всім вимогам виконання дослідницького проекту: доповідь супроводжується презентацією цікавих фактів, ілюстрованих дібраними ілюстраціями з текстів та лексикографічних джерел. Активна участь у роботі семінару, зацікавленість роботами колег.
	15	Проектна робота, виконана і презентована згідно з умовами виконання дослідницького проекту. Обмежена кількість власної вибірки. Недостатня кількість ілюстративного матеріалу, дібраного самостійно.
	10	Презентація проекту, виконаного у формі реферату, без активної участі у роботі семінару.
	5	Невчасно виконана робота у вигляді реферату без презентації на семінарі. Умови: -дотримання правил оформлення проекту, - відсутність активності на семінарі.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

За шкалою університету	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)
81 – 90	Добре		B

			(дуже добре)
71 – 80			C (добре)
66 – 70	Задовільно		D (задовільно)
60 – 65		E (достатньо)	
30 – 59	Незадовільно	Не зараховано	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)
1 – 29			F (неприйнятно – з обов'язковим повторним курсом)

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі складає 30 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 29 балів) студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну. У разі отримання оцінки «незадовільно» студент має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії студент може обрати повторне вивчення дисципліни.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про Академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА» (затверджене наказом № 112 від 07.03.2018 року)

https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/6-systema-zabezpechennia-iaкости-osvitnoi-diialnosti-ta-iaкости-vyshchoi-osvity/71-normatyvni-dokumenty

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. *Гарибова Н., Дачева Г., Тишева Й., Хаджиєва Е.* А, Б, В, Г, Общ курс по български език за чужденци. – София: Изд. К. Охридски, 2011. – 311с.
2. *Иванова Е., Шанова З., Димитрова Д.* Български език. Курс за начинаещи. – СПб: КАРО, 2011. – 368с.
3. *Колева-Златева Ж., Емилианова Б.* Аз говоря български. Български език за чужденци. – ВТ: Фабер, 2004. – 156с.
4. *Колесник В. О.* Кратък българско-українски разговорник. – Одеса: Маяк, 1994. – 88с.
5. *Крейчова Е., Сталянова Н., Сорока О.* Кратък тематичен речник на българския, чешкия, полския и українския език. София, Парадигма, 2016. – София: Парадигма, 2016. – 154с.

6. *Потапенко К.К.* Українсько-болгарський словник. – К. : Либідь, 2001. – 286с.
7. *Потапенко К.К.* Українсько-болгарський словник. Українсько-болгарски речник. – Київ: Новий друк, 2002. – 320с.
8. *Потапенко-Калоянова К.К.* Болгарсько-український словник. Българско-украински речник. Київ: ДієСлово, 2004. – 238с.

Додаткова література

1. *Потапенко-Калоянова К.К.* Українсько-болгарський фразеологічний словник. Українсько-болгарски фразеологичен речник. / уклад. Катерина Потапенко-Калоянова. Київ: СМІЛ, 2011. – 374с.
2. *Сокіл Б.М., Сорока, О.Б.* Українсько-болгарський розмовник і словник. Скажи це болгарською! Українсько-болгарски разговорник и речник. Кажі го на български! Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 252с.
3. *Сорока О.Б., Сокіл Б.М., Албул О.А.* Українсько-болгарски разговорник. Фрази. Думи. Коментарі. Українсько-болгарський розмовник. Фрази. Слова. Коментарі. – Ужгород: ІВА, 2015. – 220с.
4. *Стоянов І. А. Чмир, О. Р.* Болгарсько-український словник. Българско-украински речник. Київ: Наукова думка, 1988. – 780с.
5. *Таранюк В., Карпенко В.* Українсько-болгарський тематичний словник. Українсько-болгарски-тематичен речник. За ред. Стоянова І.А. – Київ: Видавець Карпенков В. М., 2008. – 272с.
6. *Терлак, З.М., Ярмолюк, М.О., Панько, Т. І.* Українсько-болгарський розмовник. Львів, Світ, 1994, 134.

Інтернет-ресурси

1. Българска електронна лингвистична библиотека. <http://www.belb.net/>;
2. Специализиран портал електронно списание LiterNet. <https://litenet.bg/>
3. Езикови справки. Институт българского языка БАН. <http://ibl.bas.bg/ezikovispravki/kategorii/>
4. Українсько-болгарски речник. (онлайн) // <http://bg.glosbe.com/uk/bg>

*Затверджено на засіданні кафедри загального і слов'янського мовознавства НаУКМА
31 серпня 2020 р. (протокол № 5)*